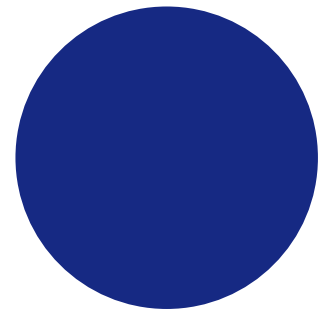

**SPECIALISTFÖRENINGEN FÖR
ÖRON, NÄS- OCH HALSSJUKSKÖTERS KOR
& SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBEKRIVNING

**FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED
SPECIALISERING INOM ÖRON-, NÄS- OCH HALSSJUKVÅRD**

INNEHÅLL

- 3 Förord
- 4 Syfte
- 5 Bakgrund
- 6 Arbetsprocess
- 6 Arbetsgrupp
- 7 Kompetensbeskrivning
- 7 Omvårdnadens teori och praktik
- 9 Forskning, utveckling och utbildning
- 10 Ledarskap
- 10 Visioner
- 11 Referenser och Litteratur

FÖRORD

Specialistföreningen för Öron- Näs- och Halssjuksköterskor (FÖNH) är en ideell förening som grundades 1987. En av föreningens huvuduppgifter är att stödja utveckling och utbildning inom området för att upprätthålla god omvårdnad. För FÖNH kännetecknas god omvårdnad av yrkeskunnande i form av professionell ämneskunskap tillsammans med goda personliga färdigheter samt en vilja av att ta eget ansvar. Kontinuerlig fortbildning inom yrket är nödvändigt för att nya forskningsrön, metodutveckling och ny teknik ska kunna implementeras i vården.

I dag bedriver specialiserade öron- näs- och halssjuksköterskor (ÖNH) egna mottagningar. Vanligast förekommande mottagningar finns inom allergi, obstruktivt sömnapné syndrom (OSAS), yrsel, trakeostomi och dysfagi. Genom ökad kompetens ökar möjligheten för fler sjuksköterskeledda mottagningar.

Förmågan att söka och använda evidensbaserad kunskap genom ett vetenskapligt förhållningssätt och tillämpning av etiska riktlinjer bör utgöra grunden för sjuksköterskors arbete. År 2005 kom Socialstyrelsens kompetensbeskrivning för grundutbildade sjuksköterskor. Det finns ingen kompetensbeskrivning för sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH på avancerad nivå. FÖNH anser det viktigt med ett nationellt dokument som skildrar den unika kompetens som krävs för sjuksköterskor inom ÖNH-området.

SYFTE

Syftet med kompetensbeskrivningen är:

- att bidra till att ge patienter¹ och närstående en god och säker vård
- att tydliggöra profession och yrkesutövningen för blivande samt yrkesverksamma specialister
- att fungera som vägledning för landets lärosäten för utformning, planering och genomförande av utbildning
- att utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för att kunna uppfylla en god vård

¹Med patient avses i detta dokument att personen får yrkesmässig vård oavsett vårdform och vårdgivare.

BAKGRUND

Inom ÖNH-sjukvården finns allt från enkla åkommor till avancerad cancersjukdom, från barn till de allra äldsta. För patienten kan diagnos och behandling vara påfrestande och påverka livskvaliteten oavsett svårighetsgrad.

Förbättrade operationsmetoder inom allmän ÖNH har bidragit till att allt fler operationer idag utförs polikliniskt, vilket leder till kortare vårdtider. Många ÖNH-avdelningar i landet försvinner och istället vårdas ÖNH-patienter på allmänmedicinska eller allmänkirurgiska vårdavdelningar.

Det är av stor vikt att det skapas förutsättningar för att kraven på patientsäkerhet, patienttillfredsställelse och kostnadseffektivitet uppnås oavsett var patienterna vårdas. Socialstyrelsen framhåller betydelsen av systematiskt kvalitetsarbete vid planering, utförande, uppföljning och utveckling av verksamheten.

Internationell forskning (Aiken et al, 2002) visar att fler sjuksköterskor med hög kompetens leder till färre vård dagar, lägre dödlighet för patienten och lägre kostnader för sjukvården.

I Svensk sjuksköterskeförenings *Strategi för utbildningsfrågor* (2010) beskrivs de sex kärnkompetenser som *Institute of Medicine* (IOM, 2003) och *Quality and Safety Education for Nurses* (QSEN, 2005) har identifierat som nödvändiga för vårdens professioner; *personcentrerad vård, samverkan i team,*

evidensbaserad vård, förbättringskunskap och kvalitetsutveckling, säker vård och informatik.

Vikten av att arbeta med patienten och närstående som en helhet är central för sjuksköterskan inom ÖNH, för att initiera samt maximera delaktighet och eget ansvar för behandling.

Vården kring en patient med ÖNH-problematik bör ske i team där olika yrkeskategorier finns representerade. Det är ÖNH-sjuksköterskans ansvar att patienten och närståendes omvårdnadsbehov tillgodoses samt att ett bra flöde i vårdkedjan skapas.

En sjuksköterska med specialisering i ÖNH-sjukvård ska ha kompetens att kunna integrera bästa tillgängliga evidens med den kliniska erfarenheten och patientens önskemål och förväntningar.

ÖNH-sjuksköterskan måste vara förtrogen med metoder för förbättringsarbete och kontinuerligt arbeta för en förbättrad kvalitet och säkerhet för patient och närstående.

I arbetet ingår också att utföra riskanalyser och händelseanalyser för att förhindra vårdskador. Det är viktigt att patientens egen kunskap och erfarenheter tillvaratas.

Sjuksköterskor inom ÖNH bör även delta i utvecklingsarbete inom informations- och kommunikationssystem med fokus på enskilda patienters omvårdnadsbehov, behandling och säkerhet.

ARBETSPROCESS

Behovet av en kompetensbeskrivning för sjuksköterskor inom ÖNH diskuterades på FÖNH:s årsmöte 2007. Styrelsen fattade beslut om att tillsätta en arbetsgrupp.

Arbetsprocessen inleddes med ett nationellt upprop via brev där arbetsgruppen efterfrågade det specifika inom omvårdnad inom ÖNH-området. Svaren har beaktats och litteraturstudier har genomförts under arbetets gång. Dessutom har arbetsgruppen varit i kontakt med de lärosäten där ÖNH-utbildning idag bedrivs i uppdragsform.

Arbetsgruppen har även samarbetat med Svensk Sjuksköterskeförening och hållit sig uppdaterad med den nationella översyn som pågår av sjuksköterskors specialistutbildning.

ARBETSGRUPP

I arbetsgruppen har följande personer ingått:

Sara Wireklint

Leg. sjuksköterska, medicine master i omvårdnad, sektionsledare Ögon-ÖNH sektionen, akutkliniken, Växjö, tidigare ordförande i FÖNH.

Anna Puljak

Leg. specialistsjuksköterska inom operation, tidigare avdelningschef ÖNH kliniken Blekingesjukhuset, Karlshamn.

Liselott Kjellberg

Leg. sjuksköterska, verksamhetsledare ÖNH kliniken Capio Lundby sjukhus, Göteborg, adjungerad.

Gunilla Björling

Leg. sjuksköterska, med dr, lektor, Sophiahemmet Högskola; Nationellt Respirationscentrum Danderyds Sjukhus, Stockholm, adjungerad.

Samira Nikman

Leg. sjuksköterska, fil mag student, ÖNH kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm, adjungerad.

Birgitta Wedahl

Sakkunnig i utbildningsfrågor, Svenska Sjuksköterskeförening, Stockholm, adjungerad rådgivare.

Speciellt tack till:

Alla sjuksköterskor runt om i landet som har engagerat sig i vårt arbete, samt *Gerthrud Östlinder* för välbehövt stöd i början av vår process och *Carina Faag* för att finnas till vid behov.

KOMPETENSBESKRIVNING ÖNH-SJUKSKÖTERSKA

I *Sjuksköterskors kompetensbeskrivning (SoS, 2005)* finns det tre huvudområden
Vi har valt att presentera ÖNH-kompetensen utifrån denna uppdelning.

Omvårdnadens teori och praktik	Forskning, utveckling och utbildning	Ledarskap
---	---	------------------

OMVÅRDNADENS TEORI OCH PRAKTIK

Omvårdnad

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- identifiera problem, analysera, initiera och utföra samt utvärdera omvårdnadsåtgärder genom fördjupade kunskaper inom den specifika omvårdnaden
- främja patientens och närståendes delaktighet i planeringen av vården samt uppmuntra till eget ansvar
- identifiera och bedöma patientens resurser och förmåga till egenvård samt stödja delaktighet i behandlingen
- bedöma psykosociala, kulturella och andliga omvårdnadsbehov som kan uppstå vid förändrad livssituation relaterat till ett förändrat utseende och funktion
- involvera patient och närstående samt initiera eventuellt professionellt psykosocialt stöd
- undervisa och stödja patienter samt närstående för att främja hälsa och livskvalitet
- skapa trygghet inför kirurgiska ingrepp genom att med lek informera barn och anhöriga
- förebygga hälsorisker samt initiera och motivera patienten till ändrad livsstil
- stödja och vägleda patienter och närstående under pågående behandling
- arbeta för god vårdmiljö för patient och närstående

Omvårdnad och folkhälsa

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- främja det friska hos patienter med ÖNH-problematik
- förstå hur hälsoproblem kan påverka patienten i dennes vardag och förebygga, åtgärda samt utvärdera dessa
- förebygga och förutse komplikationer relaterade till hälsoproblem som kan ha inverkan på patientens behandling och välbefinnande
- ha förståelse för aspekter av kulturella skillnader som kan påverka omvårdnaden

Omvårdnad och patientsäkerhet

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- analysera att patientens behandling utförs korrekt med hjälp av riskanalys
- hantera medicinteknisk apparatur inom området med avseende på säkerhetsrutiner och föreskrifter
- arbeta för att både individ och systemfaktorer som kan utgöra risk för patienter och personal undanröjs

Omvårdnad och etik

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- förhålla sig till de behandlingssätt som kan upplevas både traumatiskt och stympanande för patienten
- analysera att patientens behandling utförs korrekt samt att en god omvårdnad ges med ett etiskt förhållningssätt

Omvårdnad och biomedicin

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- tillämpa fördjupade kunskaper inom farmakologi, anatomi, fysiologi, patofysiologi samt mikrobiologi relaterat till ÖNH-området
- tillämpa alternativ läkemedelsadministration som kan krävas på grund av förändrad anatomi relaterat till ÖNH-sjukdom
- förutse och ha kunskap om konsekvenser av kirurgiska ingrepp och förebygga komplikationer relaterade till dessa
- arbeta aseptiskt och inneha fördjupade kunskaper om smitta och smittspridning inom ÖNH-området

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

Forskning och utveckling

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- tillgodogöra sig nya forskningsrön och implementera dessa i det kliniska arbetet
- eftersöka så väl som initiera och aktivt delta i utvecklingsarbete/forskningsarbete inom ÖNH-området
- kommunicera forskningsresultat och främja nationellt samarbete i utvecklings-, forsknings- och kvalitetsarbete
- utveckla sin professionella hållning till patienter, närstående och personal genom att diskutera och reflektera kring vårdssituationer

Utbildning

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- bedöma individuellt utbildningsbehov samt undervisa och stödja individen och närstående gällande vård och behandling
- undervisa och handleda medarbetare inom primär-, eller slutenvård inom ÖNH-området
- informera, undervisa samt handleda studenter

- skapa samundervisning för olika professioner för att genom ett tvärprofessionellt synsätt kunna ge patienten optimal vård
- arbeta för ett ökat samarbete med andra specialiteter för att säkerställa omvårdnaden för patienter och närstående då renodlade ÖNH-avdelningar reduceras

Kompetensutveckling:

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- bedöma sitt eget behov av kontinuerlig kompetens utveckling

LEDARSKAP

Sjuksköterskor med specialisering inom ÖNH-området ska kunna:

- planera, utforma verksamhetsmål, dokumentera och utvärdera dessa
- initiera, planera och leda teamarbete mellan olika yrkesgrupper och professioner
- utforma och följa upp verksamhetens värdegrund för omvårdnaden av ÖNH-patienter
- göra medvetna val avseende vård och behandling för att optimera hälsoekonomi i relation till god omvårdnad
- motivera, handleda och utveckla omvårdnadsarbetet genom god kommunikation och samtalsmetodik
- förebygga och identifiera eventuella konflikter samt finna strategier för att lösa dem
- planera, organisera och bedriva egna mottagningar och dagvårdsverksamhet inom ÖNH-området

VISIONER

- att alla sjuksköterskor som vårdar ÖNH-patienter ska ha en formell kompetens inom området
- att skapa forum för mentorskap
- att öka evidensbaserade och sjuksköterskeledda mottagningar inom ÖNH-området

REFERENSER

Aiken, L. A, Clarke, S.P, Sloane, D.M, Sochalski, J & Silber, J.H (2002). *Hospital Nurse Staffing and Patient Mortality, Nurse Burnout, and Job Dissatisfaction*. Journal of the American Medical Association/JAMA, October 2003/30, Vol. 288, No 16.

Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska (2005). Stockholm: Socialstyrelsen.

Svensk Sjuksköterskeförenings Strategi för utbildningsfrågor (2010) Stockholm: Svensk Sjuksköterskeförening

LITTERATUR

Björklund, M. (2010). *Living with head and neck cancer: A health promotion perspective – A qualitative Study*. (Diss). Göteborg: The Nordic School of Public Health, Göteborg.

Björling, G. (2007). *Long-Term Tracheostomy – Outcome, Cannula Care, and Material Wear*. (Diss). Stockholm: Karolinska Institutet, The Department of Clinical Sciences, Danderyd Hospital, Division of Anaesthesia and Intensive Care, Sophiahemmet University College, Stockholm.

Edberg, A-K, Ehrenberg, A., Friberg, F., Wallin, L. Wijk, H. & Öhlén, J. (red) (2010). *Omvårdnadens grunder, en specialutgåva för sjuksköterskor*. Kristianstad: Studentlitteratur.

Ericsson, E. (2007). *Health and well-being of children and young adults in relation to surgery of the tonsils*. (Diss). Linköping: Department of Neuroscience and Locomotion Division of Otorhinolaryngology Faculty of Health Sciences, Linköping University, Linköping.

<http://www.fonh.se>

Klicka på *Litteratur* och sedan *Disputerade inom ÖNH*.

International Council of Nurses (2007). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk Sjuksköterskeförening.

Idvall, E. red. (2007). *Kvalitetsindikatorer inom omvårdnad*. Stockholm: Gothia Förlag

Larsson, M. (2006). *Eating problems in patients with head and neck cancer. Eating problems in patients with head and neck cancer treated with radiotherapy - Needs, problems and support during the trajectory of care*. Karlstad: University in Karlstad.

Mendel, B. (2007). *Yrsel ur patientens perspektiv, en kliniks och epidemiologisk studie på personer med öronrelaterad yrsel*. (Avh). Stockholm: Institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle. Sektionen för omvårdnad. Karolinska institutet, Stockholm.

Månsson, I. (2002). ÖNH specialiteten presenterad för regering och riksdag. *Svensk ÖNH tidskrift*, 3, 8-14

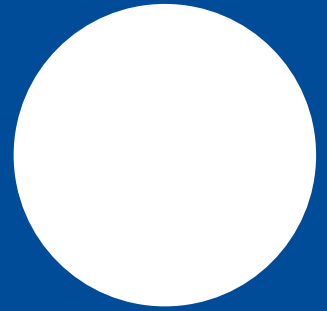
Nationellt kvalitetsregister, Öron-näsa- hals
<https://kvalitet.onh.nu/>

Sharp, L. (2006). *Aspects of nursing care for patients with head and neck cancer receiving radiation therapy*. (Diss). Stockholm: Department of Medicine, Huddinge, Karolinska Institute, Stockholm.

Strategi för kvalitetsutveckling för omvårdnad, ISBN-nr: 91-85060-11-9, Stockholm, 2005

Svensk sjuksköterskeförening om Omvårdnad och god vård. Juni 2009. Svensk sjuksköterskeförening, Stockholm.

**SPECIALISTFÖRENINGEN FÖR
ÖRON, NÄS- OCH HALSSJUKSKÖTERSKOR
& SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBEKRIVNING

**FÖR LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED
SPECIALISERING INOM ÖRON-, NÄS- OCH HALSSJUKVÅRD**

**Specialistföreningen
för Öron- Näs- och
Halssjuksköterskor**

www.fonh.se

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se